

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Елисавета Мусакова

ПО КОНКУРСА

за заемане на академичната длъжност „доцент“

по Изкуствознание и изобразителни изкуства,

Област на висше образование 8. Изкуства; професионално направление 8.1.

Теория на изкуствата, за нуждите на Регионалния исторически музей във Велико

Търново, обявен в Държавен вестник, бр. 33 от 17.04.2018 г.

с кандидат д-р **Диана Годорова Тотева**

На обявения конкурс се е явил само един кандидат, д-р Диана Годорова Тотева, главен уредник в Регионален исторически музей – Велико Търново.

Подадените от кандидатката документи по конкурса отговарят на условията, описани в чл. 24 на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) преди неговото последно изменение, влязло в сила от 04.05.2018 г., съобразно датата на обявения конкурс. Д. [Косева-] Тотева се представя със съвкупността от своите публикувани трудове, от които 4 са монографии (две от тях в съавторство), а 78 е общият брой други публикации между 1989 и 2018 г., от които 30 са в съавторство. Това е един доста висок процент, но отпечатаните през годините самостоятелни статии и две монографии (едната, „Стенописи от археологическите разкопки на средновековната българска столица Търново. В.Търново: Фабер, 2016. ISBN 978-619-00-0393-9, е публикация на дисертационния ѝ труд), дават достатъчно добра представа за вложените в тях познания и спецификата на изследванията, които се движат от проблеми на реставрацията и консервацията към иконографски анализи и атрибуции в областта на българската средновековна иконопис, стенопис, каменна пластика и епиграфика. Оценката на научната ѝ работа е отразена в цитиранията, общо 117 според приложения списък, в трудове на български учени, но ще уточня, че 24 от тях са от автори на съвместни публикации. Тук трябва да бъдат взети предвид шестте положителни рецензии от водещи български медиевисти и един отзив в престижната поредица *Orientalia Christiana Periodica* (№ 83).

От значение за оценката на кандидатката по конкурса са публикациите след получаването на научната и образователна степен „доктор“ през 2016 г., общо 17, заедно с последната монография от 2017 г. (6 от тях в съавторство). Именно този двуезично издаден труд, на български и английски, *Каменната пластика от*

средновековната българска столица Търново (1185-1393)/Stone Plastic in Bulgaria's Medieval Capital Turnovo (1185-1393). Велико Търново: Фабер, 2017, 233 с. ISBN 978-619-00-0683-1 (в съавт. с Константин Тотев) има стойността на хабилитационен, в област и тематика напълно различни от докторската дисертация.

Самостоятелните части, на които е автор Д. Косева [Тотева], са отбелязани в съдържанието: I. Скулптурата през Второто българско царство в контекста на изкуството на Византия и Западна Европа (с. 15-29); III. Функционална характеристика и класификация (с. 62-129); IV. Майстори и ателиета, местно производство и импорт (с. 130-211). Те представляват основната съдържателна част на монографията и са свидетелство за зрял научен труд в област, която все още е твърде слабо застъпена в българската медиевистика. Редица паметници се публикуват и съответно интерпретират за първи път.

В частта, разглеждаща скулптурната украса на Второто българско царство в контекст, личи добро познаване на научната литература, посветена на византийската каменна пластика и разкриваща нейния културен контекст, икономическите условия за изработването ѝ и възможните пътища, по които се усвояват елементи от западноевропейската готическа и романска каменна скулптура. На този фон много точно е оценено отношението на българските и чуждестранните изследователи към запазените паметници в България.

В III част е направена класификация на паметниците в 6 групи, както е посочено, по „функционално-декоративен принцип“, който предполага известно смесване на формална типология и функция. Авторката го е приела съвсем съзнателно, поради загубата на оригиналния контекст, която не позволява точното определяне на функцията на значителна част от запазените детайли. Получава се много добра представа за характера на скулптурната украса в столицата Търново, с търсене на аналогии с други паметници и опити за по-точни датировки. Намирам за етичен подхода да не се извеждат окончателни твърдения при оскъдността като цяло на изследвания материал и при голямата несигурност, която по принцип съпровожда датирането на средновековната каменна пластика от Византия и България. В този план са обосновани и аналозите – понякога твърде широки – с паметници от съвсем друга културна среда, доколкото те служат за изясняването на иконографски детайли или на общия културен контекст. За мен остава спорно доколко издяланите в камък надписи спадат към скулптурата, макар че те несъмнено упражняват ефект в цялостните дворцови или църковни ансамбли. Не оставам убедена и в новото разчитане (или

тълкуване) на част от тях, прието от Д. Тотева, но това е въпрос на отделна научна дискусия. Със сигурност обаче има неточно предадени надписи (с. 88), включително и поради проблеми с използвания шрифт.

Частта, посветена на майсторите и ателиетата, съдържа важния извод, че „каменорезната пластика“ в Търново е дело предимно на майстори от различни места, пренесена от старите столици или е импортна, но откъм средата на XIII в. и нататък има и свидетелства за работата на местни майстори, в унисон с общия разцвет на столичните изкуства. Като следствие от предишната глава е изведено и твърдението за осезаемата роля на константинополските модели или ателиета в архитектурната украса на българската столица.

Впечатлението от рецензираните глави, както и от самостоятелните, най-нови публикации на Д. Тотева, свързани с тематиката на монографията, е за много добра осведоменост в материята и умение да се борави на академично ниво с различните източници – изворови, археологически и специализирана литература. Цялостното развитие на нейната изследователска работа говори за изграждането на един учен, който постига значителен успех, представяйки се с труд, който ще заеме важно място в българската, а и в световната медиевистика, в нелека за проучване област, изпълнена с много бели полета.

Изваквам надеждата и пожеланието в качеството си на рядък специалист, съчетаващ изследователска и практическа дейност, Д. Тотева да заеме място и сред университетските преподаватели.

Направената оценка на нейната научна работа ми дава пълно основание да гласувам положително за присъждането на академичната длъжност „доцент“ на Диана Тодорова Тотева.

София, 28 август 2018 г.

Проф. д-р Е. Мусакова,
Институт за изследване на изкуствата - БАН